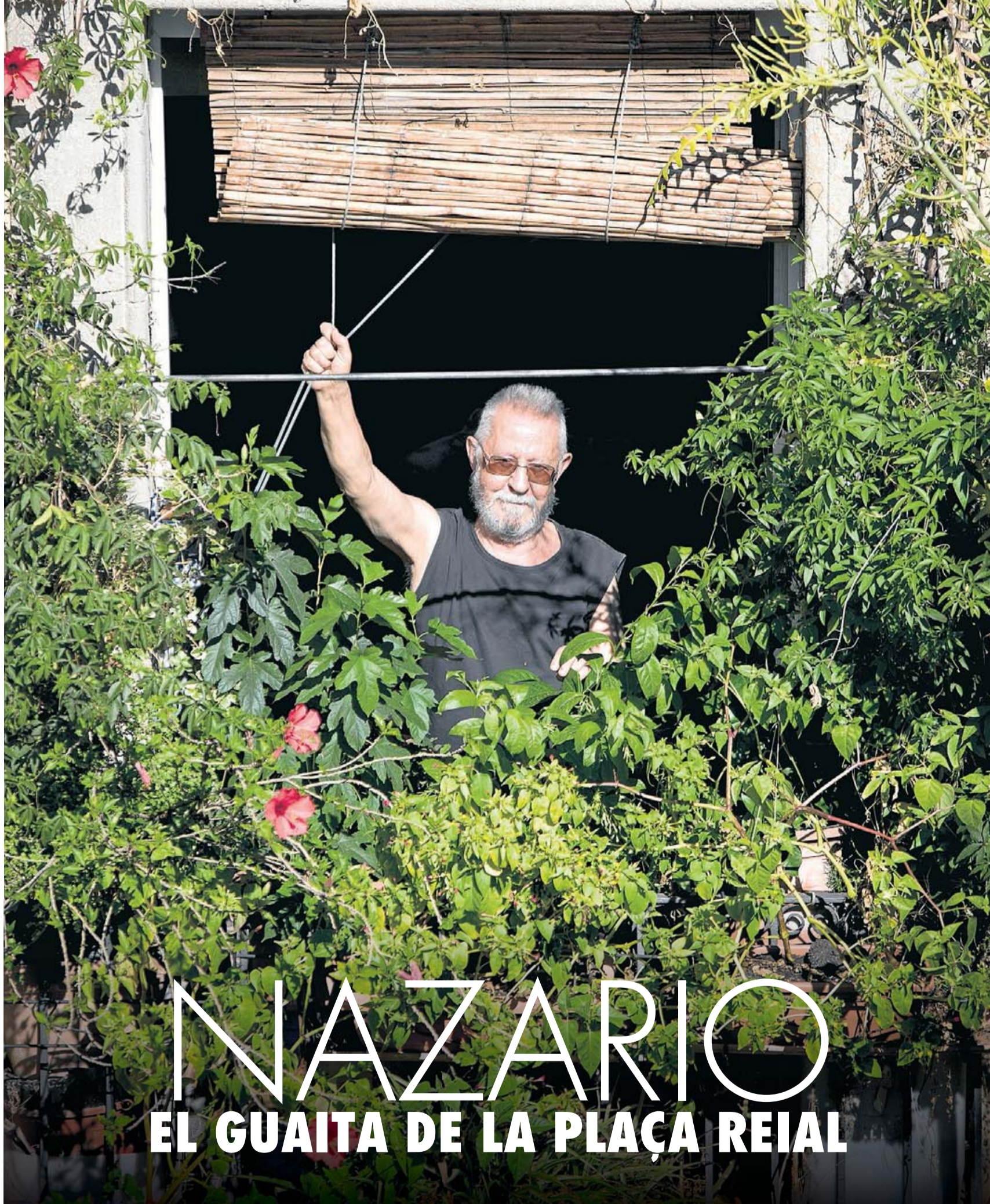

ara diumenge

NAZARIO

EL GUAITA DE LA PLAÇA REIAL

NAZARIO

«Avui la paraula 'comunista' està tan mal vista com abans la paraula 'feixista'»

"Penso que la paraula *tendresa* encara no ha caigut en desús ni ha patit cap devaluació. La tendresa, com el desig, és un sentiment tangible i avaluable. La tendresa podria ser el rastre que perdura després de les

flames del desig, un desig que s'ha anat apagant lentament, sense presses ni pressions, esllanguint-se suaument, convertint les ereccions en petons i carícies, baralles i reconciliacions, insomnis quan l'altre s'ha absentat uns dies i desassossec quan el veus patir i no pots evitar-li el dolor". Aquesta definició de *tendresa* em repica des de fa dos dies dins del cap com una campana. Com la campana de la catedral i la del Pi que marquen les cinc de la tarda i adverteixen que és hora de pujar a veure l'autor de la definició. A la plaça Reial els dinars s'han acabat i ja preparen les terrasses per a l'exigent sessió de tarda, vespre i nit. Nazario és a casa seva, la casa des d'on fotografia els guiris i els saltimbanquis. La casa on viu des de fa quaranta anys, des que Ocaña el va posar sobre la seva pista. Està a punt de viatjar a Sevilla, perquè el Centro Andaluz de Arte Contemporáneo li dedica una exposició retrospectiva. S'hi quedarà una setmana i està preocupat perquè no sap a qui deixar a càrrec les dotzenes de plantes que cuida cada dia des que l'Alejandro, el seu company, va morir fa set anys. Mantenir-les boniques és una manera, entre moltes altres, de mantenir viu el record d'aquell per a qui va escriure la definició de tendresa.

-Passa, seu, quina música, eh? Cada tarda el mateix, es posen aquest *bakalao* o *reggaeton* mentre van preparant les terrasses dels restaurants.

-Els serveix per entonar-se, suposo, per donar-los energia.

-Sí, suposo que sí.

-Impressiona que diguin que és "la retrospectiva més gran de la teva obra"?

-Estic content, esclar que sí, però ja soc molt gran i m'impressionen i em fan il·lusió poques coses. El 2000 ja em van fer una antològica a Cadis i a Sevilla, i el 2002 aquí al costat, a la Virreina. Feia goig tot el palau ocupat per obra meva. També les exposicions de Còrdova i de Getxo van estar molt bé.

-Així doncs, què té d'especial aquesta?

-És especial perquè hi té molta presència la fotografia, una faceta meva de la qual s'han fet poques exposicions. Em va agradar molt la que vaig fer a Casa Àsia amb les fotos que havia fet durant un viatge al Pakistan.

TEXT Toni Vall

FOTO Pere Virgili

-Des d'aquesta finestra d'aquí fas moltes fotos.

-Sí, ja fa molts anys i m'agrada molt. Ara amb el covid hi ha menys moviment a la plaça Reial. Tot ha decaigut molt, la Guàrdia Urbana s'ha encarregat de diluir-ho tot, de prohibir cada vegada més coses. Abans la gent venia a ballar, a fer funambulisme entre dues palmeres, a fer girar un hula-hoop de foc, una ballarina russa molt bona... I jo els fotografiava. Ara està monopolitzat per uns xavals marroquins que fan salts i tombarelles, però és molt repetitiu.

-Operació neteja?

-Sí, han amagat els pobres, ja no hi ha comiats de solter d'aquells tan ridículs però que a mi m'encantava fotografiar. L'altre dia vaig sentir un soroll com de serra mecànica. Vaig treure el cap i era un dron donant voltes pel barri!

-La plaça Reial pocs la coneixen com tu...

-La conec bé i la fotografio des de fa més de trenta anys. L'exposició crec que té tot el sentit, encara que en tindria més si la fessin a la Virreina o a l'Arts Santa Mònica, però no hi han mostrat interès. Però no només he fotografiat l'exterior, també l'interior: amants al dormitori, fotografia eròtica i mariconades varies que també he treballat bastant.

-Tornes sovint a Sevilla?

-No. Des que va morir l'Alejandro, no. Ell era molt d'allà, hi tenia molta família. També van morir la meva mare i el meu germà, i m'han quedat pocs motius per viatjar-hi. S'ha quedat com una espècie de decorat que no m'atrau especialment.

-El panorama polític andalús tampoc hi deu ajudar.

-Relativament. És com qui va de vacances al Marroc, tampoc cal pensar que el rei és tal cosa o tal altra. O a Hongria. Pots abstreure-te'n.

-Però et pot saber greu, no?

-Sí, i tant. M'agradaria que Andalusia la governessin una altra mena de polítics. I Madrid també! No és que Madrid m'hagi interessat mai gaire, però amb la Díaz Ayuso allà encara em fa menys il·lusió Madrid que Andalusia.

-¿Tens la sensació que la teva obra està viva i genera interès?

-Home, esclar, i tant. L'integral d'*Anarcoma* s'ha traduït al portuguès i es ven al Brasil, i acabo de signar els drets perquè es converteixi en una sèrie de televisió. És satisfactori. També ho és que hagin publicat els dos volums de la meva autobiografia, primer Anagrama i després Laertes.

-Crec que hi ha un llibre que ha quedat pendent i que també et faria il·lusió.

-Amb l'Alejandro cuinàvem molt l'un per a l'altre. Quan va morir em vaig quedar, entre moltes altres coses, sense ningú a qui cuinar-li. A la plaça hi havia tres alcohòlics que anaven amb cadira de rodes i els havia fotografiat molt. Un dia em van preguntar si anava al mercat a comprar i des de llavors vaig dedicar-me a cuinar per a ells. El primer dia unes sardines, i cada dia, durant cinc anys, els baixava un tàper.

-Cinc anys!

-Sí, va ser una espècie de resiliència, una manera de fer el dol de l'Alejandro després de trenta-sis

anys plegats. Vaig escriure un llibre amb les aventures que m'explicaven i les que jo els explicava a ells. Ens vam fer servei mútuament. El llibre ha quedat pendent, espero que un dia es pugui publicar.

–El teu llibre de memòries es diu ‘Vida cotidiana de un dibuixant underground’. Com porta a un dibuixant underground el reconeixement multitudinari?

–He d'admetre que el reconeixement em va arribar aviat. A partir del moment que ens deixem d'autoeditar i algú posa pasta i aposta per nosaltres, ja perceps un cert reconeixement. A *El País* també els vam agradar, ens van encarregar dibuixos a tres o quatre dibuixants underground. Als anys vuitanta *El Víbora* arriba a tenir una tirada de 30.000 o 40.000 exemplars. Se'ns podia dir transgressors i rupturistes, però l'etiqueta *underground* havia quedat desfasada. Aquí ja érem més aviat *overground*.

–Els anys setanta, que vas viure tan intensament...

–Escolta, que jo ara també visc intensament, eh?

–No ho dubto, però llavors suposo que tenia més mèrit, no?

–Suposo, no ho sé.

–Bé, els setanta són ara motiu d'estudi, de reivindicació, es museïtzen com a l'exposició del Palau Robert. Què et sembla?

–Em sembla interessant i necessari, però, de fet, la meua exposició del 2002 a la Virreina ja era en si una mirada als anys setanta. També el meu llibre *La Barcelona de los años 70 vista por Nazario y sus amigos*. Són avançaments al que ara hi ha al Palau Robert.

–Per fer aquest llibre vas fer servir el teu arxiu. Un arxiu important.

–Sí, l'arxiu que em volia comprar el Reina Sofia i que al final em va comprar el Lafuente de Santander. Em pagava més i li vaig vendre a ell.

–A l'Ajuntament no li va interessar?

–Em van preguntar per l'arxiu, els hi vaig ensenyar i l'únic que em van dir era que de la majoria de temes ja tenien molt material. L'únic que els interessava eren les fotos de *mariconeo* dels setanta i els vuitanta. Jo no volia disgregar l'arxiu i no ens vam posar d'acord. Va venir el Lafuente i s'ho va quedar tot.

–Algú que se l'ha jugat tant amb tantes coses percep el retrocés brutal que vivim?

–A tots els nivells i a tots els països. *Anarcoma* es va poder publicar als anys vuitanta a la tira de països, i ara que s'ha reeditat l'integral hi ha editors que s'excusen dient que no és un bon moment. L'onada de puritanisme és molt forta.

–Facebook t'ha posat problemes, oi?

–Fa una censura bestial. M'han tancat el compte set o vuit vegades. Ara ja m'autocensuro. És ridícul que no s'hi pugui publicar un pit o una polla. Mira l'Almodóvar, ha hagut de canviar el cartell de *Madres paralelas* perquè algú ha decidit que no es pot veure un mugró traient llet.

–Cada dia una notícia d'agressions homòfobes. Deu ser especialment dolorós.

–Em queda el dubte de si abans es denunciaven

“Ara amb el covid hi ha menys moviment a la plaça Reial. Tot ha decaigut molt. La Guàrdia Urbana s'ha encarregat de diluir-ho tot”

“Facebook fa una censura bestial. M'han tancat el compte set o vuit vegades. Ara ja m'autocensuro”

menys i si realment n'hi havia menys. És molt penós que hi hagi homosexuals que es reprimeixin d'anar agafats de la mà pel carrer i de mostres públiques d'estima.

–Tens por, tu?

–Jo ja no m'agafo de la mà amb ningú [riu]. Ja no només són les agressions físiques sinó també repressions més subtils, la castració de no deixar-te ser com ets. Pensàvem que era xauxa i que teníem llibertat per a tot, i mira.

–De qui és culpa?

–Suposo que en té part de culpa la desinhibició total de la ultradreta. Molta gent que es tallava de dir que era feixista, ara en pot presumir sense problema. Vox ha fet possible que es perdi la vergo-

nya, que es destapin, que els que són nets de criminals de guerra diguin sense problema que ho són “y a mucha honra”.

–¿Avui puntua més ser un ultraliberal de dretes que un progressista?

–Avui la paraula *comunista* està tan mal vista com abans la paraula *feixista*. Els diuen “podemites!” de manera despectiva per no dir un anacrònic “comunista!”

–Tens simpatia pels, amb perdó, podemites?

–Els he votat sempre. Si han fet llufa o no ja ho veurem amb una mica més de perspectiva.

–Crec que una de les coses que més et molesten són les fronteres, oi?

–No les entenc. M'encanta el cinema de Theo Angelopoulos. A *El pas suspès de la cigonya* et poden disparar o no depenent de si estàs a una banda o l'altra de la frontera. Tot el que sigui dir que el meu poble és el millor i la meua Verge la més guapa em sembla ridícul. Sempre dic el mateix: presumiria de ser català si algú em tingués enveja per dir-ho. No és així.

–T'ha temptat mai la política activa?

–¿Tu creus que amb aquesta mentalitat algú em voldria fitxar? He anat i continuo anant a moltes manifestacions. A favor de Palestina i el poble saharauí, en contra de les dictadures i de les guerres. No crec gens en les ideologies. Tenia un amic que va fundar el partit Maresme Independent. Només el van votar la dona i els pares.

–“M'és igual que tanquin comerços emblemàtics, el que em fot és que hi hagi qui se'n vulgui aprofitar, que vulgui recuperar el que és irre recuperable”. A què et referies?

–A aquest moviment absurd que reclama recuperar la Rambla. Com es pot recuperar una cosa que està completament perduda? És com si jo digués que vull recuperar l'Alejandro! Però si està mort! Tanca El Ingenio, tanca l'Herboristeria del Rei, tanca tot. El Glaciar crec que l'ha comprat Mas i Mas. Res és com abans.

–Et dol?

–Res és com era, repeteixo, però que ningú em digui nostàlgic perquè dic que el que hi ha ara no m'agrada. No m'agrada i punt. Està tot enfocat al turisme salvatge i pobre. No entenc que a algú pugui agradar-li aquest panorama.

–Avui mateix [dimarts passat] el ‘Sense ficció’ explica el cas de Gustau Muñoz, el noi assassinat el 1978 per la policia. És casualitat, al teu llibre sobre els anys setanta en parles. ¿Us jugàveu la vida?

–Sempre que anàvem a manifestacions d'aquella època ens la jugàvem, sí. Potser n'ets conscient després. Però ja veus què passa ara, si vas a una manifestació una mica compromesa, qui sap si et poden buidar l'ull amb una pilota de goma.

–Llavors eren bales!

–Al Gustavo el van matar per l'esquena i van fer desaparèixer les proves. Tants crims d'aquell temps han quedat impunes!

–Et sents un supervivent?

–De tot! De la sida! Va morir molta gent, com el meu amic Camilo, per exemple. O Javier Inés, el fotògraf, i Eduardo Haro, el poeta. Va ser una massacre, allò.

L'OBRA FOTOGRÀFICA

DES DEL BALCÓ

Qui vulgui saber com ha sigut la plaça Reial les últimes dècades haurà de regirar les fotografies que n'ha fet Nazario. Fa anys que en fa des del seu balcó i així ha retratat la variada vida que hi té lloc, tant els espectacles de carrer com els passavolants o els veïns. Ara bona part d'aquestes fotografies es podran veure a l'exposició de Sevilla. Nazario

-I de l'alcohol?

-Sí. Em bevia una ampolla de whisky diària. No vaig voler anar mai a Alcohòlics Anònims, si no et ficaves dins del cap que volies deixar-ho de veritat no hi havia res a fer.

-Quant fa que no beus?

-Quan em vaig posar a pintar ho vaig haver de deixar en sec perquè el pols no em responia. Tingues en compte que em despertava amb ressaca i m'emborratxava per treure-me-la. Tenia una hora de lucidesa cap al migdia. Em tornava a emborratxar, dinava, feia la migdiada, em despertava amb ressaca. I tornava a començar el bucle. O em dedicava a ser alcohòlic o canviava.

-A Facebook, malgrat la censura, ets molt actiu, publiques moltes fotos i recuperes dibuixos teus antics, però encara dibuixes?

-Quan deixo una cosa la deixo definitivament. Vaig deixar de tocar la guitarra i em vaig posar a dibuixar còmic. La guitarra la vaig vendre al Sisa. Quan em van proposar començar a exposar vaig deixar el còmic i em vaig dedicar a la pintura. Em va anar bastant bé però amb la crisi del 2008 van tancar diverses galeries i vaig deixar de pintar per posar-me a escriure i a fer fotos. Un dia vaig provar de dibuixar i la vista no em responia, no tenia precisió ni al tremp ni amb pinzell. "Deixem-ho estar", vaig pensar.

-I la salut?

-Prou bé. Ja fa temps que arrossego un glaucoma però està estable. També tinc una cataracta que sembla el Niàgara però no m'impedeix veure-hi ni llegir. Amb l'oculista hem quedat que me l'operaré quan toqui.

-“Penso que la paraula ‘tendresa’ encara no ha caigut en desús ni ha patit cap devaluació. La tendresa, com el desig, és un sentiment tangible i avaluable. La tendresa podria ser el rastre que perdura després de les flames del desig...”

-Sí, estic parlant de l'Alejandro. No li va agradar. Ell no llegia gaire. Només coses sobre Al-Andalus i sobre jardineria. A la pel·lícula *Ordet*, de Dreyer, els personatges descobreixen que és fals tot el que es pensaven que era l'amor. Per a mi la paraula *amor* és molt equívoca. És ridícul dir-li a algú amb qui acabes de follar que l'estimes. És ridícul que el meu amic bengalí em digui “*Ti amo*”.

-La tendresa et convenç més que l'amor...

-Si en silenci algú reposa el cap sobre el meu pit, això és pura tendresa. No fan falta tants “*Ti amo*”.

Pugem a la terrassa de casa seva per veure l'estesa de plantes que cuida cada dia. Requereixen atencions i dedicació. Hi ha la porta que ha decorat i que tant èxit va tenir a Facebook. Els fils d'estendre, els manyocs de cables de la llum i del telèfon. Un pàrquing d'aires condicionats i l'*sky-line* barceloní de terrats, roba estesa, punxes i cúpules, la Mapfre i l'Arts retallades sobre el cel. Nazario Luque Vera (Castilleja del Campo, 3 de gener del 1944) travessa l'enrajolat amb la seva samarreta negra sense mànigues. S'ha canviat els pantalons de pijama que portava quan ha obert la porta. El Pere li fa fotos i li demana aquell somriure tan seu. La llum de la tarda és preciosa, ideal per cuinar, regar i fotografiar vida. ●

DIBUIX, PINTURA, ART La faceta com a dibuixant, cartellista i pintor de Nazario és llarga i molt extensa. Aquí alguns exemples de diferents anys que en bona part tenen com a protagonista Barcelona, la plaça Reial, on viu, i també l'ambient nocturn de la ciutat. L'homosexualitat i l'esperit lúdic i crític de l'artista van ser protagonistes sobretot dels seus còmics, i en les seves pintures s'hi poden trobar també paisatges més lírics. Els últims anys s'ha dedicat més a la fotografia i a l'escriptura.

DIÀLEG SEVILLA-BARCELONA

L'exposició del Centro Andaluz de Arte Contemporáneo (CAAC) s'inaugura el 23 de setembre i estarà oberta fins al Dia d'Andalusia, el 28 de febrer. Està comissariada per Juan Antonio Álvarez Reyes, que concreta quina és l'essència de la mostra: "L'obra de Nazario no seria igual sense tenir present la petjada d'Andalusia i com aquesta petjada dialoga amb la de Barcelona". Aquest diàleg és clau en l'exposició i determina la seva estructura. Primer s'aborda la seva formació a Sevilla, l'entrada al món dels còmics, profundament connectada amb la segona etapa, l'arribada a Barcelona el 1972, l'underground, la contracultura, l'etapa de postdibuix i entrada en la pintura. I en una tercera etapa, un

retorn a Sevilla a través de la pulsio col·leccionista de l'autor: les postals relacionades amb la cultura i les tradicions sevillanes i la ceràmica de la Cartuja. També s'hi exposa una bona representació de les seves fotografies eròtiques. Aquest terreny, la intimitat de Nazario, és clau, a criteri d'Álvarez Reyes: "La sexualitat, la manera lliure d'abordar-la, la seva personalitat expansiva i natural, es manifesten molt clarament en la seva obra". I com a espai transversal per vehicular-ho tot, la plaça Reial, emplaçament que Álvarez Reyes destaca com a molt rellevant i que no s'ha ressaltat ni reivindicat prou des de les institucions catalanes. Al comissari de la mostra li hauria agradat poder dur a terme un projecte tan estimulante com la possibilitat que el visitant entrés a la plaça Reial amb unes ulleres de realitat virtual per on anirien desfilant les fotos de Nazario. Una idea a tenir present des de Barcelona. ●

